

УДК 328(477)

Антоніна Волошенко

СИСТЕМНА КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ НЕЕФЕКТИВНОЇ ПРОТИДІЇ

У статті проведено дослідження корупції як системного атрибуту української державності, проаналізовано причини неефективної протидії даному руйнівному явищу на вітчизняних теренах.

Ключові слова: системна корупція, різновиди корупції, протидія корупції, регуляторні імперативи, антикорупційний дирижизм.

Корупційна проблематика на сьогодні – світовий тренд, а боротьба з корупцією свого роду “мода” ХХІ століття. Корупція свою тіньову, потаємно-зловісну сутність втілює як атрибут загальноісторичного людського буття. Корупція – це багатоаспектне політичне, соціально-економічне, антиправове та психологічно-аморальне явище, що ґрунтується в цілому комплексі протиправних дій і вчинків, націлених на отримання неправомірної вигоди та незаконне збагачення. Упродовж існування України як незалежної держави корупція набула безпрецедентних масштабів і на сьогодні є системною.

Прийняття нормативно-правових актів вищої юридичної сили (законів) антикорупційного штибу, а також президентських антикорупційних указів та офіційних постанов виконавчої влади набуло перманентного характеру. За їх кількістю (за нашими підрахунками – 38) Україну можна вважати світовим чемпіоном. Водночас інтенсивно збільшується кількість різного роду агентств, бюро, служб антикорупційного штабу. Окрім уже існуючих на початку березня 2018 р. розроблено черговий законопроект про створення Національного бюро фінансової безпеки, безпосередньо підзвітного Президенту країни. І це при тому, що в березні 2017 р. Кабінет Міністрів схвалив законопроект “Про службу фінансових розслідувань”. Чи сприятиме кількісне збільшення однопорядкових антикорупційних структур ефективній протидії корупції? – риторичне запитання.

Однак попри те, що гасла “запобігання корупції”, “протидія корупції”, “боротьба з корупцією” звучать як мантра усі роки української незалежності, кожна нова влада, декларуючи антикорупційні імперативи, своїми практичними діями стало погіршує фінансово-економічну, а отже, і антикорупційну ситуацію в країні. Еволюціонуючи, дане явище від окремих, спорадичних проявів у вигляді хабарництва, перетворилася на складне, системне, багатогранне дійство, що деформує базові засади національного державотворення.

Водночас корупція, як атрибутивне явище суспільного буття, будучи на слуху у політтехнологів і журналістів, досі залишається поза серйозною увагою наукової спільноти. Досі антикорупційна проблематика не стала предметом монографічних та дисертаційних досліджень вітчизняних учених. Лише нещодавно з’явилося солідне монографічне дослідження на дану тему [13].

На вітчизняних теренах, детермінована розмаїттям різних за змістом й характером причин, чинників і умов, корупція проявляється практично в усіх сферах суспільного буття. Аналізуючи категорію “системна корупція”, ми виходимо з таких її різновидів:

- політична корупція;
- владно-олігархічна корупція;
- корпоративно-кланова корупція;
- адміністративно-бюрократична корупція;

- офшорна корупція;
- економічна корупція;
- побутова корупція.

Виходячи з обмежених рамок журнальної публікації, пропонуємо досить стислу характеристику вищевказаних різновидів системної корупції.

Політична корупція переслідує мету досягнення, насамперед, політичної вигоди шляхом узурпації базових повноважень держави. У даному випадку на передній план виходить політичний вплив, тобто загальнодержавний ресурс влади, підпорядкований особистісним або груповим інтересам. За влучною характеристикою першого Президента незалежної України Л. М. Кравчука, політична корупція – це “демократія навиворіт”. Інакше кажучи, політична корупція істотно послаблює державність, відчутно підриває авторитет держави. Українською очевидністю є те, що до Верховної Ради весь час потрапляють особи (через спотворення результатів виборів та підкуп виборців), які не відповідають критеріям і стандартам політичної доброчесності. Таким чином, політична корупція дає змогу конвертувати владу в капітал, а капітал – знову у владу.

Для протидії даному корупціогенному “тандему” на часі: по-перше, прийняти й неухильно здійснити комплекс законодавчих і нормативно-правових заходів, націлених на виконання рекомендацій Групи держави проти корупції (GRECO); по-друге, провести за участю авторитетних учених юристів експертизу дієвості чинного антикорупційного законодавства; по-третє, украй важливо забезпечити реальну дієвість новостворених антикорупційних органів, бюро, служб. Адже високо затратна для держави наявність останніх поки що не гальмує розмаїту корупцію на вітчизняних теренах. Також абсолютно не виправданою виявилася практика фінансування політичних партій, які потрапляють до Парламенту країни, з державного бюджету.¹

Владно-олігархічна корупція – це вплив олігархів на формування груп впливу у Верховній раді та ключових сегментах Кабінету Міністрів шляхом незаконних і непрозорих виплат народним депутатам та вищим державним посадовим особам. Відомий й авторитетний в минулому дипломат, а нині популярний письменник Юрій Щербак справедливо відзначає “відчутну корупційну хтивість можновладців, присутність олігархічних впливів на політику” [20, с. 212].

У той же час найбільш прибуткові сегменти національної економіки очолюють ставленики олігархічних груп. При цьому фінансово-грошові ін’єкції здійснюються олігархами з метою підпорядкування власним інтересам базові правила та ключові регулюючі імперативи, тобто закони, укази, положення інструкції тощо. Під гаслом ринкових реформ в країні відбулося безконтрольне присвоєння олігархами найбільш прибуткових галузей та сегментів національної економіки. Таким чином, всезагальна “топ-корупційна дисперсія” системно корумпованими владними інституціями й держапаратом зумовлює перманентність цивілізаційної деградації країни і суспільства. Фактично йдеться про “фундаменталізм свободи існуючих монополій великого капіталу, який багато в чому приватизував державу” [6, с. 4].

Для того щоб, врешті-решт, зламати “хребет” владно-олігархічній корупції необхідна, по-перше, політична воля найвищого керівництва держави. По-друге, має бути призупинена бездумна екстенсивність появи нових законів, які затим “посилаються” черговими змінами та доповненнями, і в найкоротший термін – “почивають у бозі”, тобто з моменту їх прийняття стають нікому не потрібними. По-третє, має обов’язково утвердитися судова система і передусім антикорупційний суд, націлений забезпечити невідкладний і об’єктивний

¹ Так, бюджетні витрати на парламентські партії склали в минулому році 197 млн грн.

судовий розгляд корупційних справ і невідворотність покарання їх ідеологів та виконавців.

Корпоративно-кланова корупція є відчутним провокатором сприйняття держави як концентратора системної корупції. У буквальному розумінні “клан” – це домінуюча і водночас монополююча група спільників, що переслідує мету ігнорувати загальнодержавні інтереси й пріоритети заради збагачення та отримання неправомірної вигоди. Корупційні прояви корпоративно-кланової корупції перш за все пов’язані з діяльністю так званих “промислово-фінансових груп” (ПФГ). Офіційно дані юридичні структури в Україні не створювалися самоініціативно. За попередніми оцінками, на вітчизняних теренах де-факто діє 10–15 міжрегіональних і близько 50 регіональних об’єднань, які виникали й формувалися при підтримці тіньового капіталу і які з часом утвердилися в формі корпоративно-кланових угруповань [16]. Водночас майже 50 % непрацюючих кредитів банків припадає на 20 найбільших бізнес-груп.

В Україні кланово-корупційні відносини – це зцементований моноліт, що об’єднує правоохоронні органи, прокуратуру, суди, чим власне і зумовлена аморфність зусиль щодо протидії незаконному збагаченню представників вітчизняної клептократії. Характерними ознаками корпоративно-кланової корупції виступають: клановість, кронізм (родинність), непотизм, протекціонізм, фаворитизм. Виходячи такої очевидності, д. ю. н., проф. Данило Гетманцев вважає, що “захищатися частіше треба не державою і правом, а від держави і права” [7, с. 9].

Не може залишатися поза увагою громадянського суспільства запит першого Президента незалежної України до нинішньої чинної влади: “чого ви світом з протягнутою рукою ходите? У вас мільярдерів більше, ніж в інших країнах Європи, у вас навколо міст палаци стоять, а по вулицях через дорогі іномарки пройти не можна! З фотографіями своїх домівок позичатися їдьте...” [21, с. 15].

Адміністративно-бюрократична корупція. Корупцію, що поширюється на нижньому і середньому рівнях державної влади, називають адміністративною (посадово-бюрократичною). Адміністративно-бюрократична корупція визначається як “навмисне спотворення практик застосування чинних законів, правил і норм з метою надання переваг державним і недержавним економічним агентам за допомогою незаконних і непрозорих виплат державним посадовим особам” [14].

Український бізнес вимушений витратити багато часу і значні ресурси задля подолання бюрократичних перепон і дотримання непотрібних правил і норм. Тож, адміністративно-бюрократична корупція відчутно підриває довіру підприємців до влади та державних інституцій. При цьому хабарники, розкрадачі бюджетних фінансів і державного майна, як правило, відповідають перед законом суто символічно. На часі законодавчо відмінити штрафи за корупційні проступки, а також право вносити корупціонерами заставу. Бюрократична всездозволеність і відсутність невідворотної відповідальності є реальним підґрунтям даного різновиду корупції.

Нобелівський лауреат Пол Кругман на щорічному форумі Ялтинської економічної стратегії (16. 09. 2017 р., м. Київ) зазначив: “В Україні величезна армія держслужбовців. Навіть не уявляю, навіщо вам їх стільки потрібно”.¹ І тенденція нарощувати армію чиновницької бюрократії є перманентною. Так, урядом прийнято рішення про створення інституту “директоратів”, які стануть черговим додатковим підрозділом міністерств поряд з уже існуючими департаментами, управліннями, відділами тощо.

¹ Див.: https://dt.ua/macrolevel/nobelivskiy-laureat-pol-krugman-treba-govoriti-pro-viznachalnu-rol-derzhavi-u-podolanni-krizi-pro-neobhidnist-vtruchannya-u-rinkovi-mehanizmi-ta-ruchnogo-keruvannya-254451_.html.

Величезна армада державних службовців звично використовує своє посадове становище, щоб збагатитися матеріально або ж прогарантувати отримання неправомірної вигоди. Поза полем правового регулювання залишаються багато видів соціально і економічно небезпечної і реальної корупції: корупційний лобізм; корупційний фаворитизм і протекціонізм; непотизм (заступництво родичам); незаконне збагачення і т. ін. У цьому сенсі не варто погоджуватися з пропозицією проф. В. О. Мандибури про “унормування лобіювання як легального демократичного шляху взаємодії громадянського суспільства та правової держави, визначення легальних форм і способів лобіювання” [13, с. 447]. Не складає труднощів аби уявити ті зловживання, які на законних підставах стануть демонструвати вітчизняні лобісти. Тотально корумпована система не в змозі боротися сама з собою.

Нинішня практика перманентного розмноження чиновницько-бюрократичних структур зрозуміло підживлює адміністративно-бюрократичну корупцію. І даний різновид корупції існуватиме доти, доки держава не піде на відчутну кількісну оптимізацію наявних державних інституцій і служб.

Офшорна корупція. Офшорна корупція – це переховування фінансових капіталів й високоприбуткових активів за межами країни, яка є продуцентом останніх. Попри те, що в економічно розвинутих країнах присутня жорстка антикорупційна практика та діє ефективна система попередження легалізації тіньових капіталів, досі окремим винятком залишається офшорна корупція. Остання всіляко стимулюється корупційними сюзеренами окремих високорозвинутих країн, оскільки таким чином здійснюється інвестиційне підживлення відповідних територій. За даними Global Financial Integrity масштаби світової офшоризації сягають 21 трлн дол., а загальна сума високоліквідних активів й цінностей нині перевищує 32 трлн дол. [22, с. 1]

Офшорні юрисдикції або офшорні фінансові мережі є невід’ємним атрибутом тих ринкових економік, які демонструють спрощені умови фінансово-правового нагляду й контролю і таким чином забезпечують: а) можливість для фінансових агентів інших країн анонімно здійснювати фінансові операції; б) приховувати реальних вигодоотримувачів (бенефіціарів) фінансових потоків; в) комфортні умови для легалізації тіньового капіталу; г) можливість уникати податкових та інших платежів.

За роки української державності суб’єкти корупційних відносин зареєстрували 468 офшорних компаній. Найвища активність офшоризації припала на останнє десятиліття. Так, лише у минулому році 115 українських чиновників задекларували 375 офшорних компаній в 41 країнах [18]. При цьому майно та активи не задекларовані на вітчизняних теренах. За оцінками фахових експертів, обсяги виведених в офшори тіньових капіталів перевищують 10 млрд дол. за рік [18].

Світова практика боротьби з офшорною корупцією доводить, що найбільш ефективним та дієвим засобом є створення сприятливого інвестиційного і підприємницького клімату в національній економіці для легалізації капіталів. Крім того, для України є край необхідними до застосування рекомендації Лондонського антикорупційного форуму (відбувався 12. 05. 2016 р.) за участю глав держав і представників правоохоронних органів: по-перше, більш активно й дієво викривати реальних корупціонерів; по-друге, відчутно посилити кримінальну відповідальність публічних діячів, у тому числі VIP-чиновників за корупційні дії та активне освоєння офшорно-тіньових схем [12, с. 157].

Економічна корупція. Ще древні римляни стверджували: “сила – запобігає та зупиняє, а слабкість – провокує”. Даний постулат доречний щодо такого масштабного явища, яким на сьогодні є економічна корупція. У корупційній економіці деформуються або перестають діяти фундаментальні економічні

закони. На сьогодні беззаперечною є та очевидність, що системна (багаторівнева й масштабна) корупція руйнує передусім фінансово-економічний фундамент держави.

Зазвичай економічна корупція найчастіше демонструє такі прояви: незаконне кураторство великими інвестиційними проектами, особливо з участю іноземних корпорацій; отримання монопольного допуску до найбільш вигідних й прибуткових видів комерційної діяльності, (наприклад, нафтогазовій чи в експортно-імпорتنій сфері); заволодіння контрольним або блокуючим пакетом акцій; участь близьких родичів впливових державних службовців або муніципальних чиновників в управлінні компаніями; створення особливо сприятливих, штучних умов для “своїх” фірм; підбір найбільш вигідних замовлень та постачальників необхідної продукції тощо.

Необхідно розуміти, що економічна корупція – це перш за все дієві схеми і механізми тіншовим чином реалізувати надмірні фінансові запити й егоїстичні інтереси. Загальновідомо, що значна частина національної економіки дуже глибоко імплементавана в “тінь”. Різні дослідники рівень тінзації фінансово-економічних відносин визначають на рівні від 35 до 65 % [22]. А за даними Асоціації дипломованих сертифікованих бухгалтерів Україна з рівнем тінзованої економіки 45,16 % твердо посідає чільне місце у списку країн з найбільшою тінговою економікою. Україна “поступилася” Нігерії (48,37 %) та Азербайджану (67,04 %) [22]. У світовій практиці рівень тінзації економіки понад 40 % ВВП оцінюється експертами як критичний, оскільки за таких умов важелі регулювання економікою втрачають дієвість. В абсолютному виразі обсяг тінгової діяльності в 2017 р. сягнув 1,1 трлн грн. [22].

У 2018 р. масштаби й рівень тінгової економіки в Україні не зменшилися. Більше того, в умовах поширення цінових та девальваційних шоків, що провокуються так званім “гнучким валютним курсом”, спостерігається подальше зростання тінгової економіки, а отже, корупційних схем і операцій. Проф. В. О. Мандибура справедливо зазначає, що “по-справжньому багата людина в Україні фактично нічим не поступається в обсягах кінцевого споживання тій особі, яка вважається багатою в США чи Євросоюзі” [13, с. 166]. І це при загальному, тотальному зубожінні працюючого населення.

На національному рівні економічна корупція – це стало відтворювальна система деформації передусім макроекономічних відносин шляхом протиправного обміну народногосподарського ресурсу на вигоду окремих осіб та владно-економічних кланів. Зрозуміло, що економічна корупція фактично не може існувати без підтримки і тісної взаємодії із владними структурами. В Україні часта зміна гравців в чиновницько-управлінській вертикалі не змінює корупційної суті пануючих економічних відносин.

Економічна корупція являє широку гаму різних за характером і ступенем суспільної небезпеки, але єдиних за своєю суттю антидержавних діянь. Рівень економічної корупції – це своєрідний “термометр” правового й морального здоров'я суспільства і водночас показник здатності держави системно й реально протидіяти даному хронічному злу. Економічну корупцію слід розглядати як різновид суспільної корозії, яка роз'їдає державні устої і руйнує суспільство загалом.

Експертні оцінки показують, що майже 70 % громадян України переконані (і небезпідставно), що новостворені антикорупційні структури в значній мірі демонструють зусилля в протидії економічній корупції як украй руйнівному явищу. Так, НАБУ зініціювало розгляд таких корупційних справ: Одеського припортового заводу, справи Мартиненка, Онищенко, Насірова, щодо крадіжок проекту “Стіна”, Роттердам +, Карпати газ, крадіжок при рефінансуванні банків НБУ, справа Трейд Коммодити та ін. До суду скеровано 52 обвинувачувальні

акти стосовно 79 осіб. Особливий резонанс викликав арешт глави фіскальної служби країни Романа Насірова, тіньова діяльність якого принесла бюджетні збитки в сумі 2 млрд грн. Загалом на початок 2017 р. НАБУ здійснив досудове розслідування у 272 кримінальних провадженнях. Нещодавно в Мінінфраструктурі України виявили корупційні порушення в тендерах на 6,4 млрд грн. [23]. Однак в традиціях української слідчої практики й тенденційного судового лібералізму зазначені справи так і не завершилися очікуваним жорстким вироком.

Зрозуміло, що з кожним роком економічна корупція стає все більш витонченою. Зокрема, цьому сприяє поява новітніх фінансових інструментів та найсучасніших Інтернет технологій. Показово, що на світових фінансових ринках останнім часом усе більш активно проявляють себе такі похідні від фінансових деривативів, як кредитний брокеридж, форекс брокеридж, депозитарні розписки, ковенанти, коллатералізовані боргові зобов'язання, сек'юритизація, ф'ючерсний контракт на основі фондових індексів, фінансово-інформаційні активи та багато інших. Досить активно у фінансових операціях використовуються свопові угоди тощо. Корупціонери освоюють їх швидше, ніж детективи НАБУ, НАЗК та працівники Держфінмоніторингу. За визнанням міністра фінансів О. Данилюка, “для нинішніх борців з корупцією – це космос”.

Тому не зрозумілою і, на наше переконання, принципово непринятною є позиція д. е. н., проф. Олександра Петрика¹, коли він стверджує: “Посилення контролю за кредитною діяльністю банків з боку міжнародних інституцій і НБУ може стримувати фінансові установи у наданні кредитів бізнесу, операції з яким можуть класифікуватися як підозрілі щодо корупції” [22 (44), с. 7]. Якраз навпаки, посилення державного і міжнародного контролю за банківським бізнесом – це запорука детінізації банківської діяльності, а отже звуження корупції в фінансово-економічній сфері.

Авторитетні українські вчені-макроекономісти у свій час слушно порекомендували: “Доступні інструменти та механізми здійснення економічної політики необхідно використовувати вибірково і розумно. Прагматичний підхід передбачає і те, що набір інструментів господарської політики не може бути даним раз і назавжди. Від одних інструментів потрібно позбавлятися, а інші створювати” [5, с. 16]. Однак для цього важливо застосовувати “практику державного підштовхування”. Тому цілком закономірно, що Нобелівську премію 2017 р. з економіки присудили професору Чикагського університету Ричарду Талеру “за вклад у вивченні поведінкової економіки” [1].

Фактично замаскованою корупційною схемою, зініційованою НБУ в 2014 р., на яку чомусь досі не звертає уваги НАБУ, є усталена модель відволікання коштів банків (що мали б бути задіяні в кредитуванні національної економіки) на так звані “депозитні сертифікати”. Завдяки такій схемі середньоденні суми на депозитних сертифікатах у 2017 р. становили майже 49 млрд грн. За це НБУ виплатив банкам по депозитним сертифікатам 6,4 млрд грн. Голова Ради НБУ Богдан Данилишин, критикуючи таку практику, визнає: “Виходить, що у вигляді депозитних сертифікатів Нацбанк створив для банків безризиковий інструмент, що не тільки є дуже витратним для держави, а й витісняє з ринку практику кредитування реального сектору економіки” [8, с. 5].

Побутова корупція. Одним з ключових чинників побутової корупції в Україні є вимушений контакт громадянина з чиновником. Українською тенденцією є те, що Україна все більшою мірою перетворюється у залежного користувача, а не ідеолога і розробника сучасних інформаційних технологій. На початку 2010 р. відповідний департамент ООН підрахував і опублікував на базі 192 країн світу

¹ Виконавчий директор МВФ від України (2013–2017 рр.)

рейтинг готовності кожної з них до використання технологій “електронного уряду”. Україна на той час посіла (завдяки радянському заділу) почесне 54-е місце [10, с. 185]. Однак за останні 17 років за критерієм формування “невагомої економіки” наша держава втратила наявний науково-технічний потенціал і впала у “велику депресію” [9, с. 248]. Відчутним наслідком останньої є системна (і зокрема, тотальна побутова) корупція.

Загроза побутової (низової) корупції в тому, що при мінімальному рівні ризику для обох сторін угоди вона володіє специфічною цінністю не тільки для отримувача хабара, але і для хабародавця. Згідно з даними соціологічного опитування, за підсумками 2017 року, не менше 60 % українців вважають хабарництво нормою життя. При цьому більше половини (54,1 %) респондентів впевнені в тому, що влада практично нічого не робить для боротьби з корупцією, 39,5 % опитаних вважають, що робить недостатньо, лише 3,5 % відповіли, що “влада робить все від неї залежне” [24].

У країнах, де має місце бідність працюючого населення і, зокрема, низький рівень оплати державних службовців, панує побутова корупція. “Хабар і корупція перетворилися на таке само закономірне і необхідне явище як сонце, дощ, ніч, день, закон чи його відсутність” [11, с. 271]. Виходить замкнуте коло: корупція є причиною зубожіння і гальмом розвитку держави, а зубожіння – причина поширення корупції. Як правило, учасники відповідних дій не вважають себе агентами корупції; скоріш за все, на їх переконання, це тактика виживання.

З певними застереженнями, але враховуючи нинішнє адміністративно-бюрократичне засилля, можна зрозуміти прибічників точки зору, що “побутова корупція допомагає в реалізації прав громадян, усуває створені бюрократичні перешкоди, долає дію соціально необумовлених правових норм тощо” [2, с. 51]. Але необхідно враховувати, що при цьому порушуються права інших громадян і відбувається тіньовий перерозподіл грошових коштів. Також, загрозою є для майбутнього суспільства, той факт, що сприйняття корупції, як звичної реальності, формується у ранні періоди підростаючого покоління.

Підсумовуючи вищеозначені різновиди системної корупції, зазначимо: ефективна протидія даному зловкісному явищу передбачає застосування широкого комплексу державних регуляторних імперативів. Підґрунтям останніх, як правило, виступають базові принципи, закони, постанови, інструктивні вимоги, накази тощо. Водночас регуляторні імперативи набувають реальної дієздатності лише тоді, коли враховують наявні об’єктивності та викликають довіру широкого загалу, тобто віддзеркалюють базові державні й суспільні інтереси та пріоритети.

Водночас відсутність найвищої політичної волі щодо реальної протидії засиллю корупції на вітчизняних теренах відчутно послаблює впливи державних регуляторних імперативів. Зокрема, закони як нормативно-правові акти вищої юридичної сили, все частіше ігноруються, не сприймаються як визначальний імператив, тобто обов’язкове правило громадянських поступків та суспільної поведінки. Тому є вагомими підстави стверджувати, що в Україні системна корупція фактично витісняє державу як імперативний (визначальний) суб’єкт влади, присвоюючи принципово важливі атрибути.

Системна корупція – нейтральна до понять “гуманність” і “милосердя”, так само як і закони дикої природи. Тому така модель суспільних відносин, гостро потребує широкого розмаїття законів, законодавчо встановлених принципів, правил і норм, які б чітко й однозначно, тобто правовим чином, впорядковували ці відносини. Дану модель ми називаємо “антикорупційним дирижизмом” [3]. Тому постає гостра необхідність в розробці та застосуванні комплексної моделі антикорупційного дирижизму, тобто постійному моніторингу корупційної

ситуації в країні, вивчення причин виникнення корупційних проявів та наслідків від їх впливу, розгляду в деталях корупції як системного явища.

Відтепер стало очевидним, що не виробивши і не запустивши в дію державні регуляторні імперативи протидії корупції, держава не в стані перебороти дану кризову ситуацію в країні. Регуляторні імперативи – пов'язані й обумовлені фундаментальними принципами на яких має бути побудована національна система державного управління й макроекономічного регулювання. Зауважимо, що сутність державного управління – це передусім і головним чином практичне застосування регуляторних імперативів. Саме в цьому знаходить свій реальний прояв (так має бути) любий акт державного впливу, де б він не здійснювався. Тому протидія системній корупції через механізми ефективного застосування регуляторних імперативів – це чи не найбільш нагальна потреба українського сьогодення.

А така очевидність потребує консолідації зусиль наукової спільноти, державників-патріотів і високофахових політтехнологів для формулювання антикорупційної моделі і водночас запуску в дію найбільш ефективних інструментів антикорупційної політики, до яких безумовно слід віднести державні регуляторні імперативи антикорупційної протидії.

У концептуальній парадигмі протидії системній корупції державні регуляторні імперативи мають відігравати визначальну роль. По суті державна політика і механізми запобігання, виявлення, розслідування, розкриття та припинення тіньових схем і корупційних діянь охоплюється поняттям “антикорупційний дирижизм”. Отже, державні регуляторні імперативи, націлені протидіяти системній корупції, і антикорупційний дирижизм – це практично нероздільні процеси.

Вище запропонована модель конкретних проявів системної корупції важлива тим, що чітко демонструє необхідність і важливість запобігати і протидіяти не корупції взагалі, а виявляти насамперед причини та ключових суб'єктів того чи іншого корупційного різновиду, що в свою чергу стає запорукою не спорадичної боротьби з наслідками корупційних проявів, а з їх першопричинами та носіями. З цією метою у край важливо сформувати 7 груп фахових експертів не бюрократичного штибу (при цьому не обмежуватися лише юристами, а залучати вчених макроекономістів, фінансистів, соціологів), кожна з яких спеціалізовано відслідковувала б відповідний корупційний сегмент (напрямок) та оперативно готувала фахові рекомендації для відповідних комітетів Верховної Ради, ДБР, НАБУ, та інших антикорупційних служб.

Особливо назрілою й актуальною має стати увага фахових науковців до такого цивілізаційного феномену як “державні регуляторні імперативи” або “антикорупційний дирижизм”. Антикорупційний дирижизм передбачає запуск в дію: по-перше, системну детінізацію; по-друге, деолігархізацію та демонополізацію; по-третє, легімітизацію товаропродукуючого капіталу; по-четверте, здійснення виваженої фіскальної амністії; по-п'яте, також на часі законодавчо-нормативне врегулювання проблеми конфлікту інтересів, прозорості доходів і видатків публічних осіб та державних службовців.

На часі невідкладно скасувати нині діючу “презумпцію невинуватості” народних депутатів, та публічних осіб найвищого державного рангу, котрі підлягають досудовому слідству у зв'язку з виявленими корупційними діями.

Подолання корупції на побутовому рівні в національній економіці не можливе без подолання тотальної бідності передусім працюючого населення. Необхідно законодавчо затвердити поняття “межа бідності” та встановити поріг прожиткового мінімуму на рівні міжнародних стандартів: 5 доларів на день на одну особу відповідно до курсу гривні, що закладається у Державний бюджет.

